

„Béla”, a „Mecseki láthatatlan” – Kubicza János katonatiszt, 1956-os szabadságharcos története ^[1]

Az 1956-os forradalomról és szabadságharcról tudósító személyes jellegű források elsősorban az események korabeli és utólagos olvasatainak a megértését teszik lehetővé. 1956 történelme nem egyszínű. E sokszínűségből felkavaró erejű példázat a hősiességre Kubicza János története. Kubicza János 1956-ban a szovjet bevonulás után, november 5-én csatlakozott a pécsi fegyveres ellenálláshoz, ahogy később írta: „pisztollyal a kezemben és zseblámpával elindultam a Mecsekre”. A mecseki harcokról 1991–1992-ben írt – általa naplónak nevezett – visszaemlékezést.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából dokumentumkötetet jelentetett meg a [popup title="Magyar Nemzeti Levéltár" format="Default click" activate="click" close text="Forradalom! 24 megtalált történet. Szerk. MAJTÉNYI GYÖRGY-MIKÓ ZSUZSANNA-SZABÓ CSABA. Libri Kiadó-Magyar Nemzeti Levéltár, Bp., 2016, 356. A kötet a Magyar Nemzeti Levéltár levéltárosainak forrásfeltáró munkája eredményeképpen készülhetett el, amelynek során az intézmény munkatársai felkutatták és számba vették az 1956-os forradalom még nem publikált vagy kevésbé ismert dokumentumait.]. A könyv huszonnegy történeten, huszonnegy hétköznapi hős életének személyes dokumentumain (naplókban, memoárokon, verseken, röplapokon, rajzokon és falfeliratokon) keresztül eleveníti fel a forradalom mindennapjait. Az alábbiakban a kötet előszavából is ízelítőt adva közöljük Kubicza János '56-os szabadságharcos visszaemlékezésének részletét és a katonatiszt rajzaiból egy válogatást. A teljes bevezető, ill. Kubicza János memoárja az évfordulóra megjelentetett – a forradalom sokszínűségét is megjelenítő – forráskiadványban olvasható.

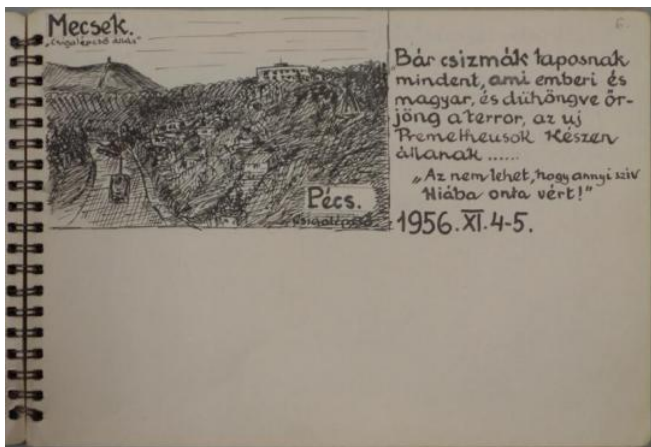
Az 1956-os forradalomnak sokáig ellenkező előjelekkel, de feketén-fehéren írták meg a történelmét. A Kádár János nevével fémjelzett – magát forradalminak nevező, valójában ellenforradalmi – hatalom idején az ún. Fehér Könyvet a Minisztertanács Tájékoztatói Hivatala adta ki négy kötetben (*Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben* címmel), nyilvánvalóan azzal a céllal, hogy átírják, megváltoztassák 1956 eseményeinek jelentését, és hamis képet fessenek azokról a honi közvéleménynek és a Nyugatnak, ezáltal is erősítve a megtorlást irányító kádári kormányzat helyzetét. Az első kötetet még 1956 novemberében jelentették [popup title="meg" format="Default click" activate="click" close text="Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben. I. Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Tájékoztatói Hivatala, [Budapest], [1956]; *Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben. II. Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Tájékoztatói Hivatala, [Budapest], [1957]; Nagy Imre és bűntársai ellenforradalmi összeesküvése. Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Tájékoztatói Hivatala, [Budapest], [1958].]. Később a Kádár-rendszer részben erre, az '56 eseményeit eltorzító propagandára építette fel saját mítoszait, amelyek jórészt az „ellenforradalom” utáni rendteremtésről és a konszolidációról szóltak. A kommunista rendszerrel szemben fellépő demokratikus ellenzék a hetvenes-nyolcvanas években lépten-nyomon 1956 hagyományára hivatkozott, s próbálta megtisztítani azt a Kádár-rendszer torzításaitól. Az 1989-es rendszerváltás idején 1956 kiemelt szerepet kapott, és a történetírásnak is hangsúlyozott céljává vált, hogy a korábbi hamisításokat a tények erejével cáfolja meg. Fokozatosan napvilágra kerültek korábban titkos levéltári dokumentumok és számos szemtanú – a forradalom résztvevőinek, átéltőinek – személyes emlékezései is. A rendszerváltás után több olyan új összefoglalás született, amely megidézte az 56-os hősök cselekedeteit, enciklopédikusan, feketén-fehéren számba vette, megörökítette és feldolgozta a forradalmi [popup title="eseményeket" format="Default click" activate="click" close text="1956. A forradalom kronológiája és bibliográfiája. Szerk. VARGA LÁSZLÓ. Bp., 1990; 1956 kézikönyve I–III. Főszerk. HEGEDŰS B. ANDRÁS. 1. Kronológia. 2. Bibliográfia. 3. Megtorlás és emlékezés. 1956-os Intézet, Bp., 1996; A vidék forradalma. 1956. I. Szerk. SZAKOLCZAI ATTILA–Á. VARGA LÁSZLÓ. 1956-os Intézet–Budapest Főváros Levéltára, Bp., 2003; A vidék forradalma II. Szerk. SZAKOLCZAI ATTILA. 1956-os Intézet–Budapest Főváros Levéltára, Bp., 2006.]. Számos kötet szól azokról a bűnökről is (a kommunizmus fekete könyveihez [popup title="hasonlóan" format="Default click" activate="click" close text="STÉPHANE COURTOIS ET AL.: A kommunizmus fekete könyve. Nagyvilág, Bp., 2000.], amelyek a kádári hatalom elkövetett a megtorlás [popup title="során" format="Default click" activate="click" close text="Lásd például KAHLER FRIGYES: Joghalál Magyarországon 1945–1989. Zrínyi Katonai Kiadó, Bp., 1993; KAHLER FRIGYES–M. KISS SÁNDOR: „Mától kezdve lövünk”: Tíz év után újra a sortűzekről. Kairosz, Bp., 2003.]. A kizárólag hatalomközponitú szemléletet tükröző megközelítésekkel azonban nem ismerhetők meg a forradalom igazi arca. A ma emberének a kortársak írásai segítenek megérteni a 20. századi magyar történelem egyik legfontosabb eseményét.*

Később megkezdődött ennek a politikatörténeti vázlatnak a „kiszínezése”. Több olyan kutatás, kiadvány is készült, amely a résztvevők és általában a hétköznapi emberek tapasztalatainak sokféleségét mutatta meg. Számos olyan *oral history* [popup title="gyűjtemény" format="Default click" activate="click" close text="OSZK–1956-os Intézet Oral History Archivuma (OHA), OSZK Történeti Interjúk Tára.]. [popup title="kiadvány" format="Default click" activate="click" close text="Pesti utca – 1956. Válogatás fegyveres felkelők visszaemlékezéseiből. Szerk. BINDORFFER GYÖRGYI–GYENES PÁL. Századvég–1956-os Intézet, Bp., 1994; „Szuronyok hegyén nem lehet dolgozni!”. Válogatás 1956-os munkástanács-vezetők visszaemlékezéseiből. Szerk. KOZÁK GYULA–MOLNÁR ADRIENNE–KÖRÖSI ZSUZSANNA. Századvég–1956-os Intézet, Bp., 1993; A forradalom emlékezete. Személyes történelem. Az Oral History Archivum interjúi alapján összeállította Molnár Adrienne, Körösi Zsuzsanna, Keller Márkus. 1956-os Intézet, Bp., 2006.]] és [popup title="monográfia" format="Default click" activate="click" close text="STANDEISKY ÉVA: Néprőlom ötvenhatban. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony, 2010.]] született a rendszerváltás óta, amely 1956 színeinek a bemutatására, az események sokrétűségének, különböző arcainak a megmutatására összpontosított.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc korábban publikált levéltári dokumentumai többnyire a megtorlás iratai voltak, amelyek a kádári hatalom intézményeiben keletkeztek, illetve olyan külföldi levéltári dokumentumok, amelyek az események nemzetközi háttérét mutatták meg. Mint ahogy a rendszerváltás óta született történeti munkák is bizonyítják, ezek a források – például a pártdokumentumok vagy a peres iratok – alkalmasak lehetnek a forradalmi események utólagos történeti rekonstrukciójára. Az 1956-os forradalomról és szabadságharcról azonban más, személyes jellegű források is tudósítanak, amelyek természetesen szintén szorosan kapcsolódnak a vizsgált eseményekhez. Ezek elsősorban nem, vagy nem csak az eseménytörténet minél pontosabb rekonstrukcióját segíthetik, hanem azok korabeli és utólagos olvasatainak a megértését teszik lehetővé. 1956 történelme nem egyszínű. Maguk a történelmi napok is éppoly változatosak lehettek, mint amilyenek azokat a kortársak megélték: heroikus, felemelő, drámai, kiábrándító vagy fájdalmas pillanatok sokszínű kavalkádjá.

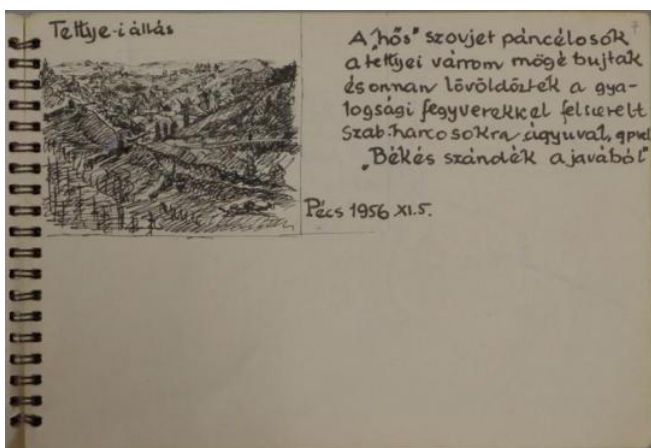
Ebből a sokszínűségből felkavaró erejű példázat a hősiesség helytállásra Kubicza János története, melyet többek között Péter Károly és Rozs András – kiemelkedően fontos, Baranya megye múltját feltáró, 1956-os tárgyú – publikációi [popup title="ismertettek" format="Default click" activate="click" close text="Kubicza János történetéhez lásd PÉTER KÁROLY: 1956 Baranyában. Alexandra Kiadó, Pécs, 1997, 206–212.; Mecseki Láthatatlanok. Pécs – 1956. Dokumentumok és emlékezések. Szerk. ROMVÁRY FERENC–ROZS ANDRÁS. Pécs Története Alapítvány, Pécs, 1997, 14–21., 266–278. Interneten hozzáférhető Hajner Gyula összefoglalása: „1956 hősei: a Mecseki láthatatlanok”, az „Amiről a történelemlények nem írnak” című blogon: http://amirőlortortenelem.blog.hu/2015/10/23/a_mecseki_lathatatlanok]. Utóbbi szerző levéltáros-történészként különösen sokat tett az 1956-os forradalom és szabadságharc helyi levéltári forrásainak a [popup title="feltárásáért" format="Default click" activate="click" close text="Egyik, a témára vonatkozó fontos tanulmánya: Rozs András: A „mecseki láthatatlanok” és a munkástanácsok utóvérdharcai. In Baranyai történelmi közlemények 3., Pécs és Baranya 1956-ban. Pécs, 2008, 163–190.].

Kubicza János 1917-ben született, 1939-ben végzett a Ludovika Akadémián, és gyalogsági hadnagy rendfokozatot kapott. Katonaként részt vett a második világháborúban, és a háború végén hadifogságba esett. 1945-ben belépett a hadifoglyokból alakult ún. 1. honvéd gyalogezredbe. 1956-ban a szovjet bevonulás után, november 5-én csatlakozott a pécsi fegyveres ellenálláshoz. Később a „mecseki láthatatlanok”-nak nevezték őket, az elnevezést gúnynévként, a forradalom leverése utáni években ragasztották rájuk. A fegyveres ellenállás vezetője „Gazda” néven dr. Horváth Géza orvos volt, aki rajokba szervezte a megszállókkal szembeálló szabadságharcosokat. Az ellenálló csoportok egy részét azokról a helyekről nevezték el, ahol rövidebb-hosszabb ideig letáboroztak (például Csigalépcső-, Üdülő Szálló-, Tettye-csoport), más részüket vezetőjük ragadványnevével (Jozsó-, Sándor- vagy Béla-szakasz). Kubicza János (beceneve Béla, ill. Vadász) lett a Béla-szakasz vezetője, és őt tekintették dr. Horváth Géza, alias „Gazda” helyettesének is. Kubicza tervezte meg a november 14-i pécsváradai fegyveres rajtaütést. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

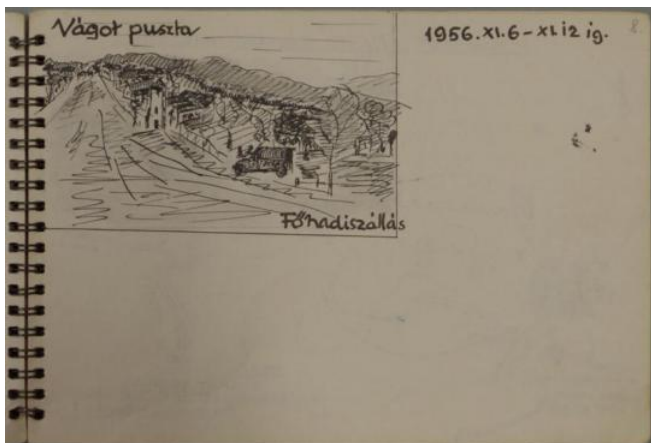
[2]

Kubicza János rajza az 1956. november 4-i, 5-i eseményekről – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
Jelzet: MNL BaML XV.46.

[3]

Kubicza János rajza az 1956. november 5-i összecsapásokról – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
Jelzet: MNL BaML XV.46.

[4]

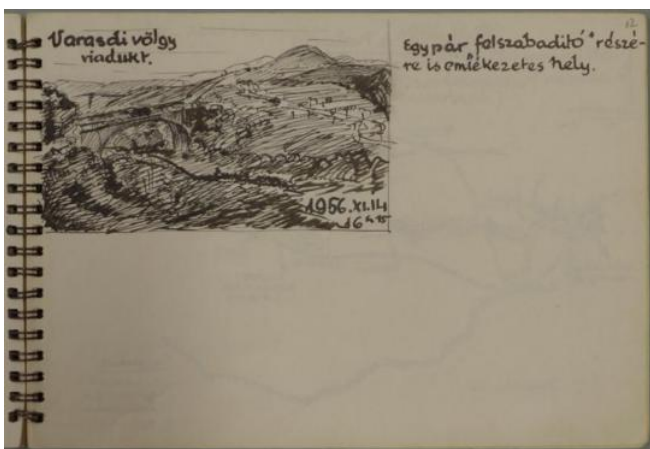

[5]

Kubicza János rajza a szabadságharcosok Vágotpusztai főhadiszállásáról – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
Jelzet: MNL BaML XV.46.

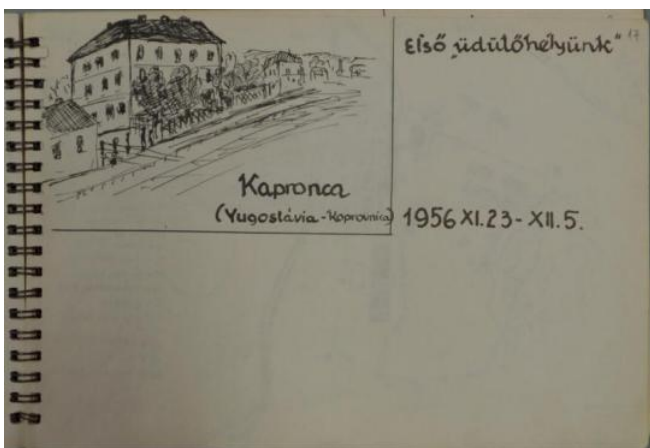

Kubicza János rajza a szabadságharcosok kisujbányai főhadiszállásáról – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
Jelzet: MNL BaML XV.46.

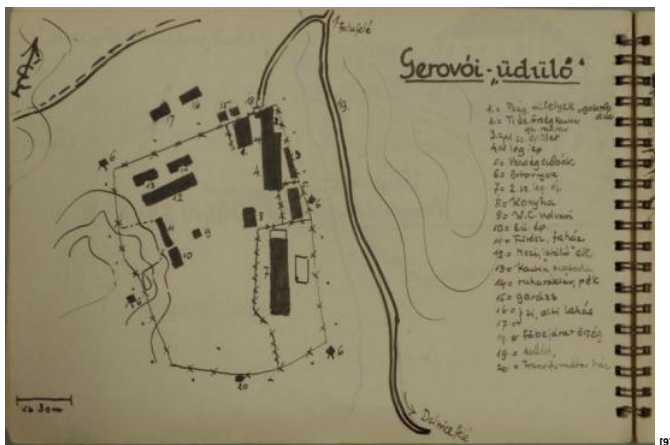

Kubicza János rajza a 6-os úton található viadukton áthaladó szovjet harckocsik 1956. november 14-i megtámadásáról – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
Jelzet: MNL BaML XV.46.

November 22-én társaival Jugoszláviába menekült. Innen Franciaországba, majd Kanadába ment, végül 1958-ban egy franciaországi kisvárosban, Nieul-sur-Mer-bentelepedett le.

Kubicza János rajza a kaproncai menekülttáborról, a határon áttört szabadságharcosok első jugoszláviai szálláshelyéről – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
Jelzet: MNL BaML XV.46.

Kubicza János rajza a gerovoi menekülttáborról, a határon áttört szabadságharcosok második jugoszláviai szálláshelyéről – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
 Jelzet: MNL BaML XV.46.

Kubicza János rajza a magyar–jugoszláv határról, amelyen feltüntette a Trianon előtti határvonalat is – eredeti, kézzel rajzolt és írt, aláírás nélkül
 Jelzet: MNL BaML XV.46.

A rendszerváltás után többször hazalátogatott Pécsre, 2005-ben hunyt el.

Kubicza János a mecseki harcokról 1991–1992-ben írt, naplónak nevezett visszaemlékezését, melyben az 1956-os emlékeit kronologikus sorrendben rekonstruálta, a Baranya Megyei Levéltárnak [popup title="ajándékozta" format="Default click" activate="click" close text="Kubicza János („Béla”) „hadi” naplója. A mecseki „Szabadságharcos Csopt.” 1956. november 4–16. (Kézirat). 20 kézzel írt oldal: bővített változat (1991–1992), 29 gépelt oldal: a bővített változat leirata (1991–1992). Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltára (továbbiakban: MNL BaML). XV.46. Gyűjtemények – Az 1956-os forradalom és szabadságharc iratanyagainak gyűjteménye. A memoár részleteit saját megjegyzéseivel kiegészítve közli Péter Károly: 1956 Baranyában. Pécs, Alexandra Kiadó, 1997, 215–243.]. A memoárból a katonatisztnak a szabadságharcosokhoz való csatlakozását, ill. a november 14. és 22. eseményeit elmesélő részleteket közöljük. Először 1957-ben, Vancouverben vetette papírra egy jegyzetfüzetben a memoár első változatát. Ez a füzet is fennmaradt, ebből a szerző által az eseményekről 1957-ben készített rajzokat adunk közre, amelyek közül több először az ArchivNeten jelenik meg

„Béla” „hadi” naplója.
A Mecseki Szabadságharcos Csoport,
 – részlet –

[...]

Csatlakozásom a szabadságharcosokhoz

1956. november 5-én nappal próbáltam a kapcsolatot felvenni a forradalom alatt velem szervezkedő bajtársaimmal – de ez sikertelen volt –, sem az egyetemi zászlóaljjal [sic!], mely még 3–4-re virradó éjjel le lett szervezve és fel lett oszlatva a szovjetek által (de erről csak később értesültem).

A hegy felől továbbra is hallható volt a harci zaj, de a kijárási tilalom miatt kénytelen voltam lakásomra – Várady A.u. 6. – visszatérni. Éjjel, úgy 22.30 felé, már lefeküdni készültem, mikor zörgettek a kapunkon, majd a társbérő közölte, hogy Kubicza szds-t. keresték, de nem tudja, kik, mert csak az ajtón át érintkeztek. Mire lementem a bezárt, eltorlaszolt nagykapuhoz, a kémlelőnyíláson keresztül – két személy volt – közölték, hogy menjek fel a Mecsekre, mire ez bizony elég tág fogalom, így megadták a [helyszínt:] [popup title="Misinától" format="Default click" activate="click" close text="Misina tető: a Mecsek 535 m magas csúcsa."] D-re 1 km-re, majd eltűntek a sötét városban. Mindjárt sejtettem, hogy valószínűleg az egyetemi [popup title="zaj" format="Default click" activate="click" close text="Zászlóalj."] tagjai voltak, ugyanis – mint előzőleg írtam – ott adtam meg a címemet és volt katonai rangomat, ugyanis az 1949-ben történt „nyugdíjazásom” óta elszoktam, hogy katonai rangomon nevezzenek meg. Némi gondolkodás után elhatároztam, hogy felmegyek, és tapasztalva az egyenlőtlen erőviszonyokat, igyekezni fogok katonai tanulmányaimat segítségükre adni. Ezek után felvettem „harci” ruházatomat, hátizsákomba a legszükségesebb holmikat: egy kis élelmet, valamint az elrejtett, Pécs környékét ábrázoló 75 000 és 200 000 katonai térképeimet és megtakarított vagyonomat – kb. 350–400 Ft. – raktam.

A forradalom kitöréséig eldugott pisztollyal a kezemben és zseblámpával elindultam a „Mecsekre” a Bányás úton. A szigorú kijárási tilalom következtében a város teljesen kihalt volt, de számitanom kellett az ellenséges járőrökkel, s így bizony az erdő eléréséig nagy elővigyázatossággal, figyelemmel kellett utamat megtenni. A lakásomon a két személy által megadott hely az ún. Mandulásnak felelt meg, s így oda mentem egyenesen. Ott azonban nem találtam senkit, majd elhatároztam, hogy felmegyek a Misina tetőre. Egypár száz méter megtétele után az A/I laktanya, azaz dk-i irányból két-három akna csapódott be az erdőben, de a Mandulás és a

[popup title="Dömörkapu" format="Default click" activate="click" close text="A Mecsekben található pihenőhely."] között. Ez azt jelezte, hogy a szovjet csapatok sejtik, hogy mely területen lehetnek a szabadságharcosok.

A Misina tetőn kb. 0.30-kor sem találtam egy lelket sem, így a 4-es úton lementem a Dömörkapuhoz, ahol a felkelők éber őrei körülfigyelték, s elvették a pisztolyomat. Miután közöltem, hogy üzenetükre jöttem fel, barátságosabb lett a fogadtatás. A dömörkapui menedékházba kísérték, ahol a rögtönzött vezérkar székelt. A parancsnoknak – [popup title="dr. Horváth Géza" format="Default click" activate="click" close text="Dr. Horváth Géza orvos, volt tartalékos tiszt, a „Mecsek láthatatlanok” parancsnoka."] orvos, volt tartalékos tiszt – igazoltam magam a volt honvédségi igazolvánnyal. Ő közölte, hogy a járóőrkét ők küldték le, mert a nap folyamán velük volt két-három jelenlegi szolgálatos tiszt lement a városba – mondván, hogy „erősítést” szereznek, de estig nem tértek vissza, s így szükségük van katonai szaktudással rendelkező egyénekre. Röviden tájékoztattak, hogy a nap folyamán (XI. 5.) több elszigetelt ellenállócsoporthoz alakult – Csigalépcső, Üdülőszálló, Tettye, Kőbánya stb. –, s ezek nagy részét sikerült eside visszavonni. Ők is először a Tettye feletti voltak egy házban, ahonnan sikerült ide visszavonulniuk anélkül, hogy az ellenség észlelte volna. Kérdésemre, hogy milyen erővel rendelkeznek az ellenállifeleők, csak körülbelüli választ tudott adni.

Ezután „Béla” fedőnéven megbízott a jövendő csoport katonai vezetésével, és helyettesének – ő a „Gazda” fedőnevet használta –, majd „vezérkarának” egyes tagjainak jelenlétében – egy kis szíverősítő kíséretében – megkezdődött a tanácskozás a folytatandó ténykedéseket illetően. Eközben érkezett egy járó, aki jelentette, hogy több szovjet harckocsi érkezett a kozári erdészház területére, valamint egy szovjet tüzér üteg felvonulásáról, azaz tüzelőállásáról a Hird-Pécsbánya közötti területen. Ezen aggasztó hírek ellenére azt javasolták, hogy összevonva a csoportot itt, a Dömörkapunál védelemre rendezkednek be. Én kijelentettem, hogy ez a beérkezett hírek, valamint az általam észlelt aknavetőtűz figyelembevételével ez [sic!] egyenlő az öngyilkossággal. Vázolva az ellenség helyzetét, melynek zöme az A/I laktanyában van, s nehézfegyverekkel rendelkeznek, ahonnan a dömörkapui menedékházat és környékét közvetlen irányzással tönkre tudják lőni. Mivel a város feletti utakat nem tudták szemből birtokba venni, így a jelek arra mutatnak, hogy 6-án virradóra egy központi bekerítő támadással igyekeznek a fegyveres ellenállást megtörni (ez XI. 6-án 8.30 körül meg is történt).

Javasoltam tehát, hogy ha az ellenállás folytatását kívánják, úgy a „gerilla” harcmódot kell választani, azaz még ma (XI. 6.) virradatkor az összevont csoporttal vissza kell vonulni egy olyan helyre, ahová az egyelőre gépesített szovjet erők nem tudnak eredményes támadást intézni. Így esett választásom Vágotpusztára. Ezt csak a térkép alapján és Mánfa irányából látásból ismertem. Sikerült meggyőzőm őket, s így azonnal kiküldtek összekötőket, hogy a még különálló csoportok hajnalra a Dömörkapuhoz bevonuljanak. Azt hiszem, sok fiatal életét mentettem meg azzal, hogy nem az ő öngyilkos tervüket fogadták el (én kijelentettem, hogy ebben az esetben visszatérek a városba).

A későbbiekben tapasztaltam, hogy milyen nagymérvű felelősséget vállaltam, mikor a csoport szervezésekor tapasztaltam a csoportban a katonailag kiképzettek alacsony számát, azok is a mellőzött bányász alakulatokból adódtak főleg. Valamint a sok lelkes, 13–16 éves fiatal, mondhatni nyári ruházattal, de nagy lelkesedéssel (sajnos ez nem elég a túlerőben lévő, legmodernebb fegyverekkel felszerelt, jól kiképzett szovjet alakulatokkal szembeni frontális ellenállást illetően). Fenti elhatározásunk után sikerült kb. 2 órát „aludnom” egy székben, ilyen fizikailag és szellemileg igen fáradtságos 20 órai ébrenlét után.

[...]

November 14.

Reggel korán útba indítottam a bányász felderítőnket, aki előző nap megtette a 25–27 km-es utat, de minden ellenkezés nélkül – mondhatom lelkesedéssel – indul útnak (sajnos a nevét nem tudom, csak annyit tudok, hogy bányász volt). Délelőtt a vállalkozásra induló csoportoknak egy részletes „eligazítást” tartok (mondhatni előgyakorlat, mint a háborúban volt a kommandókat illetően).

Délután időben elindulunk, ugyanis a támadás megkezdését (16.50) úgy irányoztam elő, hogy az még világosan kezdődjön, és a visszavonulás már a sötétedésben történjen (a völgyzáró hidak kb. 12 km-es távolságban voltak, erdős-hegyes terepen). A pécsváradi erdőben épített új köves útig együtt megyünk. Itt eligazítom részletesen a pécsváradi „Ottó” csoportot (jól ismerve a Mecseknek ezt a részét, ugyanis gyerekkorom nagy részét itt töltöttem). Én a „Tigris” és „Katoná” osztaggal a várkonyi erdő felé indulok el. Az ún. fodorgyepnél két részre oszlunk, és a terv szerinti helyekre megyünk. Egy idősebb bajtársat a jövendő gyülekezőhelyen hagyom, hogy könnyebb legyen a sötétben megtalálni a helyet (nagy része a csoportnak nem volt környékbeli, s így csak helyismerettel rendelkezők vezetésére voltak szorulóva). Én a k-i hídelező csoporttal megyek, azaz vezetem őket. A felderítőktől tudjuk, hogy nincs hídörtség, így tüzelőállást foglalunk az erdő ny-i hídfőnél. Egy részleget az út túlsó oldalára küldök, ezek azonban sajnos nem sokat tevékenykedtek, sőt a megadott gyülekezőhelyre sem értek be időben.

Először egy fiatal gyerek egy utassal jön motorbiciklin, aki felszólításunkra majdnem az árokba megy, úgy megjíed. Ekkor hallottuk Pécsvárad irányából a tűzharca zaját, majd közvetlenül „Tigrisék” működését. Felőlük nehézgéppuska nyomjelző lövedékeket tapasztaltunk. Mondtam a „Katonának”, hogy üljön fel a fiú mögé a motorra, és nézze meg, mi történik a ny-i hídnál lévő „Tigris” csoporttal. Sajnos a motoros fiú úgy be volt „rezenve”, hogy képtelen volt a motorbiciklit vezetni. Így „Katonával” a közeli tisztáson kb. 40–50 m-re az úttól leszállást foglaltunk el. Ekkor az úton Mecseknádasd felől megjelenik egy ponyvás Csepel gk., jól táplált pufajkás egyénnel a vezetőfülkében. A motorra leadott jelzőlövésre nem állnak meg, így megnyitottuk a tüzet, mire feljebb az úton leálltak. Mindezek után visszavonultunk a megadott gyülekezőhelyre. Tigrisék már ott voltak, s jelentik, hogy egy szovjet gépkocsit leptek meg, mikor az a híd közepén volt, s csak nagy nehézséggel tudott visszamenni (a jugoszláviai táborban tudtam meg, hogy az első pécsváradi orvosnál két-három sebesültet tettek le). Valószínűleg a páncél gk. rádió leadta a vészjelet, mert az úttól kb. 800 m-re lévő gyülekezőhelyünkön már hallottuk a páncélosok zúgását, így be nem várva a késlekedőket feljebb húzódtunk az erdőbe, ahonnan már tisztán kivettük a nagy páncélosmozgást, -nyüzsgést [a gépirat oldalának utolsó sora olvashatatlan – a szerk.] a Vágotpuszta ellen november 12-én történt rajtaütés nem semmisítette meg az ellenállást – mint gondolom, a szovjetek hitték. Természetesen sejtették, hogy az óbányai völgyben vannak még szabadságharcosok, hisz’ amikor 14-én – e napon – délután az erdőben a vállalkozáshoz felvonultunk, egy helikopter keringett az óbányai völgyes erdőség felett.

Mikor beérkeztünk Újbányára, a pécsváradi csoport már ott volt. Ottó szomorú kálváriáját elmondta, valamint beszámoltak a vállalkozásuk lefolyásáról és eredményéről. Ezek szerint mikor a pécsváradi községháza előtti térre érkeztek és tüzelőállást foglaltak, érkezett be Pécs irányából egy csapatállított gépkocsi, rendőrökkel megrakva (ezek a pécsváradi vásártéren lévő homokbányánál új fegyvereiket próbálták ki, mellyel a szétszórt szabadságharcosokat kellett felszámolniuk). Ottóék azonnal megnyitották a tüzet, mely váratlanul érte a rendőröket, de Ottó túlságos bátorsággal a téren előretört, és kézigranátot dobott rájuk – ami nem robbant fel –, ekkor érte a súlyos fejlövés. A rendőrök veszteséget szenvedve elhagyták a gépkocsit, melyre a súlyosan sebesült Ottót (Málics) feltették, és sikerült a falu feletti ún. Cigánydombig vinni, ahol a gépkocsi leállt, mivel a tűzharca közben a hűtőjél lövés érte. Ekkor egy rögtönzött hordályat szerkesztettek, melyben kb. 1 1/2 órai menet után Újbányára vitték, ahol Géza igyekezett elsősegélyben részesíteni. Ezután egy fogatot igényeltek ki – a lakosság közül senki sem vállalkozott – és saját embereink kíséretében – mint bányasérültet – a komlói kórházba szállították. Simán átjutottak a szovjet őrsőknél, s a kórházba érve – elmondásuk szerint – az első orvos, aki a sebet látta, kijelentette, hogy ez nem bányasérülés, hanem lőtt seb, ezért ő ezt nem kezeli (ez bizony, ha igaz, nem egyeztethető össze a Hippokratészra tett esküjével). Egy másik orvos azonban megszánta, és beszállította Pécsre, de Ottó (Málics) útközben már meghalt (Jugoszláviában tudtam meg, hogy temetésén Pécsbányatelepen igen nagy tömeg vett részt. Természetesen a halál oka bányasérülés volt hivatalosan, de valószínűleg sokan ismerik az igazságot.). Az Ottó-csoport 2 gsz-t és 7 [popup title="gpi-t" format="Default click" activate="click" close text="Géppisztoly."] zsákmányolt – ez utóbbiak már nem a régi dobtáras „gitárok” voltak.

A „Csontos”-csoport nem ért időben a kijelölt helyre, s így visszafordultak. Később tudtam meg, hogy „Géza úr” intézkedésére történt, mert barátai is voltak benne.

[...]

November 22.

Hajnalban, kb. 4 h-kor indulunk a két helyi vezetővel (már csak 42-en vagyunk). Jó ütemben megyünk, mert a határ elég messze van a pusztától, és úgy kb. 6 h-kor átjutunk a pécs–barcsi vasútvonalon, Bélavártól ny-ra, majd egy erdőszelezen a két vezető megmutatja a követendő irányt. Mi elbúcsúzunk tőlük. Nekik adjuk felesleges fegyverzetünket (gsz.), majd felvesszük az alakzatot, mely biztosítja a két irányból jöhető támadás elhárítását géppisztolyainkkal. A nyomsávon átjutunk, váratlanul egy kb. 4–5 m széles csatornához érünk, teljesen nyílt területen (erről a vezetőink nem tájékoztak). Nem sokat várakozhatunk, így begázoltam, és a térdig érő vízben átjutottam. Nem néztem hátra, hanem futtában igyekeztem az erdő felé. Ott tapasztaltam, hogy mindnyájan követek, de csuromvizesek lettünk a lábunkon. A víz hideg volt, mert az idő havazásra állt. Az erdő szélén megpillantottunk egy őrtornyot. Mind arrafelé akartak menni, hiába mondtam, hogy az magyar – nem messze jött át a határ a Dráván. Végül is engedtek, és tanácsomat követve nemsokára az erdőben megpillantjuk a jugoszláv őrházban a zászlót. Ekkor tüzet rakunk, hogy valahogy megszárítsuk a lábunkat. Géza két-három fővel és egy [popup title="sokác" format="Default click" activate="click" close text="Sokác = Magyarország déli részén élő délszláv népcsoport."] tolmáccsal a fehér „zászló” jelével elindultak az őrház felé – fegyver nélkül. Mi is egy helyre tettük fegyvereinket, s így vártuk az eseményeket (többeknek kezdett a lába fagyás jelét mutatni).

Egy idő múlva visszatértek egy fiatal őrmesterrel, aki az őrs parancsnoka volt. Nagyon meg volt lepve, de igen barátságos volt. Azt mondta, hogy jelentette századparancsnokának a helyzetet. Kb. 1 óra elteltével megjelent a parancsnok az amerikai géppisztollyal felszerelt [popup title="grancsárjaival" format="Default click" activate="click" close text="A grancsárok a Határőrvidék katonáskodással foglalkozó, többnyire rác (szerb) nemzetiségű lakosai voltak, akik jelentős privilégiumokat kaptak a bécsi udvartól. A grancsárok mind a Rákóczi-szabadságharc, mind pedig a 48-as forradalom idején a magyarokkal szemben a Habsburgokat támogatták.], aki nem volt egyáltalán barátságos. Körülfogtak, megmotoztak minket – azaz mint hadifoglyokat kezeltek. Kértem, hogy egy melegebb helyiségben megszárlíthassuk magunkat, de nem volt hajlandó megengedni, hanem négyes sorokba állítva, az örökkel körülvéve bekísértek minket egy közeli faluba (a java magyar volt a falunak). Ott a jéghideg tanácsterembe lettünk beterve.

Megkezdődött a késő délutánig tartó kihallgatás, s csak estefelé, a lakosság jóvoltából kaptunk egy kis élelmet. Éjjel egy gépkocsi átszállított minket a Dráván és a kaproncai (Koprivnica), már működő menekülttáborba érkeztünk. Megkezdődött részünkről a sokaktól irigyelt emigrációs élet (valójában hadifogolyként kezdtük).

Kaproncáról december 5-én a karsztokban lévő „[popup title="gerovói haláltáborba" format="Default click" activate="click" close text="Az egykori Jugoszlávia területén száznál is több alkalmi menekülttábor vagy befogadótábor működött 1956 után. A Rijeka (Fiume) melletti Gerovo volt a legnagyobb. Ide elsősorban azokat vitték, akikről a jugoszláv hatóságok biztosan tudták, hogy részt vettek a fegyveres harcokban. E tábort leszámítva, a többiben mindenhol szabadon mozoghattak a menekültek, nem volt külön felügyelet."] szállítottak, vasúton, majd gépkocsin, szigorú őrizettel, ahol 1957 tavaszáig éltük a „Gulág”-életet (cseberből vederbe).

Ezeket azért részletezem, hogy nem volt mindegy, akik a forradalom kezdetekor vagy közvetlen utána, bőrdöngökkel átsétáltak Ausztriába, és ott valójában szabad emigrációs életet kezdhettek, és akik kényszerültünk a jugoszláv „vendéglátást” élvezni.

Jelzet: MNL BaML XV.46. – Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltára, Gyűjtemények, Az 1956-os forradalom és szabadságharc iratanyagainak gyűjteménye, Kubicza János („Béla”) „hadi” naplója – eredeti, kézzel írt, aláírás nélkül.

Címkék:

[1956](#) ^[11]

[katonatiszt](#) ^[12]

[napló](#) ^[13]

[Pécs](#) ^[14]

[Mecsek](#) ^[15]

[ellenállás](#) ^[16]

[disszidálás](#) ^[17]

Kiadás: 16. évfolyam (2016) 5. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/bela-a-mecseki-lathatatlan-kubicza-janos-katonatiszt-1956-os-szabadsagharcos-tortenete>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/bela-a-mecseki-lathatatlan-kubicza-janos-katonatiszt-1956-os-szabadsagharcos-tortenete>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/08_medium.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/09_medium.jpg

[4] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/11_medium.jpg

[5] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/13_medium.jpg

[6] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/15_medium.jpg

[7] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/19_medium.jpg

[8] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/29_medium.jpg

[9] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/30_medium.jpg

[10] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/32_medium.jpg

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/katonatiszt>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/naplo>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/pecs>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mecsek>

[16] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ellenallas>

[17] <https://www.archivnet.hu/cimkek/disszidas>